

Bellús

Avià

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Casa Bellús. Obiols. 08610 AVIÀ
Emplaçament A la zona d'Obiols, al camí de Graugès a La Plana.

Coordenades:

Latitud: 42.05202
Longitud: 1.85997
UTM Est (X): 405662
UTM Nord (Y): 4656181

Classificació

Número de fitxa 08011 - 84
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XVII-XIX
Any 1867
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: La teulada està en molt mal estat i s'ha enfonsat una part que ha arrossegat el pis d'una habitació al nord-oest. Al moment de tancar l'inventari s'acabava de restaurar la teulada i netejar l'interior de la casa.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: BPU i ZEA. POUM Avià, DOGC 12/07/2011
Número inventari 2966 , anys 1983, 1990
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 001100DG05F170

Autoria de la fitxa María del Agua Cortés Elía
Data de registre de la fitxa: dv., 11/01/2002 - 01:00
Autoria de la darrera revisió: María del Agua Cortés Elía
Data de la darrera revisió: dc., 07/05/2025 - 14:33

Descripció

Ballús és una de les masies més grans d'Avià que va ser construïda en diferents èpoques. És de planta rectangular amb teulada a dues vessants, tres pisos i golfes, de la que destaca la façana sud amb dos cossos de galeries superposades amb sis arcs de mig punt simètrics cada una. Inicialment la casa estava formada per un cos central al que es van afegir altres cossos pels dos costats posteriorment. Aquesta zona central a la planta baixa té el sostre fet de bigues de roure i lloses. A aquest es va afegir un cos pel nord-oest quedant una planta en forma de L. Posteriorment es faria el pis principal de la zona nord presidit per la sala, espai central al que s'obren les habitacions, un total de sis, dues amb alcova. Únicament una finestra té una data gravada bastant esborrada, en la que sembla posar 1775, data que correspon a aquesta tercera ampliació. A la sala hi ha la caixa del rellotge encastada a la paret i que conserva les portes de fusta, una capella també encastada amb portes i que és coberta amb mitja volta d'aresta suportada per petites columnes fetes de pedra i policromat tot el conjunt. Al costat de la porta d'entrada del nord oberta al segle XIX es troba tapiada l'antiga aigüera amb rajoles de decoracions florals. Tant la sala com les habitacions conserven la pintura de les parets característica de l'època romàntica. La següent ampliació correspondria a la data d'obertura de la porta nord: 1857 flanquejada per les lletres JPh. BL. (Josep Ballús) i de l'escala de pedra i pati construïts sobre una volta d'aresta de maó que engrandeix la casa per la façana nord i que s'obre a l'exterior a través de dos grans arcs de mig punt. També en aquesta època es va ampliar la casa pel sud, afegint un grup de nou voltes d'aresta de maó en grups de tres, suportades amb pilars també de maó i que s'obren a la façana sud amb tres arcs de mig punt de maó (dos d'ells ara tapats). En fer aquesta ampliació el pis principal va ser adaptat per dues vivendes. Una, la més antiga del cos nord, i una altra al cos sud que s'obre a una eixida de sis arcs de mig punt a la que s'accedeix a través d'una habitació amb la porta emmarcada en un arc de mig punt amb relleus de guix a l'intradós. El segon pis també es van adaptar dues vivendes més petites al cos construït al segle XIX, de les que encara es pot veure una cuina amb fogons, i que també tenen galeria amb arcs simètrica a la del pis inferior, i el terra de rajols de pedra. A les golfes es poden veure les encavallades de fusta que suporten la teulada que és d'una amplada considerable. Totes les finestres tenen les llindes i muntants de pedra, i tan sols una és motllurada, a la façana nord. Quatre són les portes que donen accés a la casa: la més antiga a la façana de ponent, una més moderna a la façana nord, la que dona accés a les voltes pel costat sud, i altra a la façana est d'arc rebaixat; les dues últimes són a peu pla i les altres obertes al primer pis. Davant de la casa hi ha una capella i molts coberts construïts en diferents èpoques, així com la casa dels masovers, també de pedra i maó.

Observacions:

Encara que la capella forma part de la casa, en estar separada d'aquesta, s'ha fet una fitxa a part. Recentment s'ha modificat el topònim que antigament era Ballús per Bellús. Degut a què fa anys que la casa no s'ocupa, es conserven diferents estris relacionats amb el passat agrícola: ventadores, una màquina d'esgrunar blat de moro, arreus, rampills i altres elements. Es conserven també els graners a les golfes.

Història

Ballús és situada al terme de la parròquia de Sant Vicenç d'Obiols. La primera referència documental la trobem al fogatge de 1497 on consta Pere Ballús de Coromines a la parròquia d'Obiols. També surt Joan Ballús al mas Coromines a la parròquia de Sant Vicenç d'Obiols al fogatge de 1553. Aquest mas Coromines va canviar el nom pel de Ballús, cognom del propietari. Al capbreu de Santa Maria de Ripoll de 1758 (ACA) el mas Ballús era de Joan Ballús i Salvans, i depenia del monestir. Degut a que Ballús era la casa que més produïa de la parròquia de Sant Vicenç d'Obiols, va ser nomenada casa major delmera a L'Excusado (1766-69), lliurant el delme a la hisenda reial (PLANES, 1985). En aquesta època es va donar un fort impuls a la casa i es va construir la masoveria Terradelles i el molí. A l'Amillament de 1862 Ballús era de Josep Ballús junt amb la capella, la Serra de Ballús, el molí de Ballús, La Plana, el Collet i Tarradelles. En aquesta època d'esplendor la masia va ampliar-se fent-se una part important de la casa, la capella i la masoveria del Collet i posant colons a totes les cases. Tota la propietat va ser comprada per la família Canudas l'any 1922. La masia havia estat habitada per quatre famílies a la vegada i la distribució interior es va adaptar, per això hi ha quatre cuines. Fins a inicis del segle XX va ser una de les cases més importants i de més producció d'Avià.

Bibliografia

CAPSADA, J. I VALL-LAMORA, R. (1990). Masies d'Avià. L'Erol, núm. 31, pàgs. 14-16. Àmbit de Recerques del Berguedà.

CORTÉS ELÍA, MARÍA DEL AGUA (2019). De bona casa, bona brasa. La casa i l'espai domèstic rural al Berguedà. Temes d'Etnologia de Catalunya, 30. Generalitat de Catalunya.

PLANES I ALBETS, A. (1985). L'arrendament de les prestacions pageses de caràcter feudal: consideracions sobre la figura del petit arrendatari del segle XVIII. Institut d'Estudis Ilerdencs. Lleida.

ACA (Arxiu de la Corona d'Aragó), notaries, Berga/Vària, vol. 149.

